

عربی دوازدهم انسانی

الدرس الثالث

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا
غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ...﴾

آل عمران: ۱۵۹

پس به [برکت] رحمتی از سوی خدا با آنان نرمخو شدی، و اگر تندخو و سنگدل بودی، بی‌گمان از اطرافت پراکنده می‌شدند.

تهیه و تدوین
مهندس حسین خلیلی

حَوْلَ النَّصِّ

أ. أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ مُسْتَعِينًا بِالنَّصِّ.

- ١- مَا قَالَتِ الشَّيْمَاءُ لِلْمُسْلِمِينَ حِينَ وَقَعَتْ فِي الْأَسْرِ؟
قَالَتْ لَهُمْ إِنِّي لِأُخْتِ النَّبِيِّ
- ٢- كَمْ دِينَارًا أَمَرَ أَنْوَشِرَوَانُ أَنْ يُعْطَى الْفَلَّاحُ؟
أَمْرًا أَنْ يُعْطَى الْفَلَّاحُ أَلْفَ دِينَارٍ
- ٣- مِنْ أَيِّ شَيْءٍ أَنْزَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟
ذَلِكَ الرَّجُلُ لَمْ يَقْبَلْ بِنْتَهُ وَلَمْ يُجْلِسْهَا عِنْدَهُ فَانزَعَجَ الرَّسُولُ
- ٤- مَاذَا كَانَ يَغْرِسُ الْفَلَّاحُ الْعَجُوزُ؟
هُوَ كَانَ يَغْرِسُ فَسِيلَهُ جُوزٍ
- ٥- مَنْ قَبَّلَ الْوَالِدُ فِي الْبِدَايَةِ؟
قَبَّلَ الْوَالِدُ ابْنَهُ فِي الْبِدَايَةِ
- ٦- مَنْ هِيَ الشَّيْمَاءُ؟
الشَّيْمَاءُ بِنْتُ الْحَلِيمَةِ وَأُخْتُ النَّبِيِّ مِنَ الرِّضَاعَةِ

ب. عَيِّنِ الصَّحِيحَ وَ الْخَطَأَ حَسَبَ الْحَقِيقَةِ.

- ١- دَعَتِ الشَّيْمَاءُ قَبِيلَتَهَا إِلَى الْإِسْلَامِ بَعْدَ أَنْ أَعْتَقَهَا النَّبِيُّ ﷺ. ✓
- ٢- لَوْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ فَظًّا لَأَنْفَضَ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِ. ✓
- ٣- الْإِهْتِمَامُ بِغَرْسِ الْأَشْجَارِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ فَرْدٍ مِنَّا. ✗
- ٤- كَانَ أَنْوَشِرَوَانُ أَحَدَ مُلُوكِ إِيرَانَ قَبْلَ مِئَةِ سَنَةٍ. ✗
- ٥- تُثْمِرُ شَجَرَةُ الْجُوزِ بَعْدَ سَنَتَيْنِ عَادَةً. ✗
- ٦- كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُحِبُّ الْأَطْفَالَ. ✓

تماس با مهندس خلیلی

+989109301019

اخْتَبِرْ نَفْسَكَ. تَرْجِمِ الْعِبَارَاتِ التَّالِيَةَ؛ ثُمَّ عَيِّنِ الْمُسْتَثْنَى وَالْمُسْتَثْنَى مِنْهُ.

۱- ﴿... كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ...﴾ الْقَصَصُ: ۸۸

همه چیز از بین میرود بغیر از ذات او

۲- ﴿فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ* إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ ص: ۷۳ و ۷۴

همه بی ملائک سجده کردند بغیر از ابلیس که تکبر کرد و از کافران بود

۳- كُلُّ عَيْنٍ بِأَكْيَةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا ثَلَاثَ أَعْيُنٍ: عَيْنُ سَهْرَةَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَيْنُ

غُضَّتْ^۲ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ، وَعَيْنُ فَاصَّتْ^۳ مِنْ حَشْيَةِ اللَّهِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

همه چشم ها در روز قیامت گریان هستند غیر از سه چشم: چشمی که در راه خدا بیدار مانده است، چشمی

که از محرمات خدا بسته مانده است و چشمی که از بیم خداوند لبریز شده است

۴- كُلُّ وَعَاءٍ يَضِيقُ^۵ بِمَا جُعِلَ فِيهِ إِلَّا وَعَاءُ الْعِلْمِ؛ فَإِنَّهُ يَتَّسِعُ^۶. الْإِمَامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

گنجایش هر ظرف با آنچه در آن قرار داده میشود تنگ میشود مگر ظرف علم که فراخ میشود

۵- كُلُّ شَيْءٍ يَرْخُصُ^۸ إِذَا كَثَرَ إِلَّا الْأَدَبَ؛ فَإِنَّهُ إِذَا كَثَرَ غَلَا^۹. مَثَلُ عَرَبِيٍّ

همه چیز وقتی زیاد شود ارزان میشود به غیر از ادب، که آن وقتی زیاد شود گران میشود

۶- لَا تَعْلَمُ زَمِيلَاتِي اللُّغَةَ الْفَرَنْسِيَّةَ إِلَّا عَطِيَّةً.

هیچ کدام از همکارانم زبان فرانسوی را بلد نیستند مگر عطیه

۷- حَلَّ الطُّلَابُ مَسَائِلَ الرِّيَاضِيَّاتِ إِلَّا مَسْأَلَةً.

دانش آموزان همه مسائل را حل کردند مگر یک سوال را

۱- سَهْرَةَ -: بیدار ماند ۲- غُضَّ عَيْنُهُ -: چشم بر هم نهاد ۳- فَاصَّ -: لبریز شد ۴- أَلْحَشِيَّة -: پروا
۵- أَلْوَعَاء -: ظرف ۶- ضَاقَ -: تنگ شد ۷- اتَّسَعَ -: فراخ شد ۸- رَخَّصَ -: ارزان شد ۹- غَلَا -: گران شد

اخْتَبِرْ نَفْسَكَ. تَرْجِمِ الْعِبَارَاتِ التَّالِيَةَ، ثُمَّ مَيِّزْ أُسْلُوبَ الْحَصْرِ مِنْ أُسْلُوبِ الْإِسْتِثْنَاءِ.

۱- ﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ...﴾ الْأَنْعَامِ: **مستثنی** منه حذف شده بنابراین، اسلوب حصر است

زندگی دنیا چیزی جز بازیچه ای نیست

۲- ﴿... لَا يَبْتَئِسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾ **مستثنی** منه حذف شده بنابراین، اسلوب حصر است

جز گروه کافران کسی از رحمت خدا نومید نمی شود. (فولادوند).

۳- ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ...﴾ الْعَصْر: ۲ و ۳ **اسلوب استثنا**

همانا انسان در خسران است مگر کسانی که ایمان آوردند و کارهای نیک انجام دادند

۴- حَضَرَ جَمِيعُ الطُّلَابِ فِي صَالَةِ الْإِمْتِحَانِ إِلَّا جَوَادًا. **اسلوب استثنا**

همه دانش آموزان در سالن امتحان حاضر شدند مگر جواد

۵- شَارَكْتُ فِي جَمِيعِ الْمُبَارَاةِ إِلَّا كُرَّةَ الْمِنْضَدَةِ. **اسلوب استثنا**

در همه ی مسابقات شرکت کردم به جز تنیس روی میز

۶- قَرَأْتُ الْكِتَابَ التَّارِيخِيَّ إِلَّا مَصَادِرَهُ. **اسلوب استثنا**

همه کتاب تاریخ را خواندم بغیر از منابعش

۷- اشْتَرَيْتُ أَنْوَاعَ الْفَاكِهَةِ إِلَّا أَنَانَسَ. **اسلوب استثنا**

همه جور میوه خریدم بغیر از آناناس

التَّمْرينُ الْأَوَّلُ: اِبْحَثْ عَن كَلِمَةٍ مُنَاسِبَةٍ لِلتَّوْضِيحَاتِ التَّالِيَةِ فِي مُعْجَمِ الدَّرْسِ.

- ١- صَبِيٌّ قَبْلَ سِنِّ الْبُلُوغِ. ..... الأَمْرَدُ
- ٢- جَعَلَهُ حُرًّا وَ أَخْرَجَهُ مِنَ الْعُبُودِيَّةِ. ..... اِعْتَقَ
- ٣- الرَّجُلُ أَوْ الْمَرْأَةُ الْكَبِيرَةُ فِي السَّنِّ. ..... الْعَجُوزُ
- ٤- قِطْعَةٌ مِنْ قُمَاشٍ يُلبَسُ فَوْقَ الْمَلَابِسِ، كَالْعَبَاءَةِ. ..... الرِّدَاءُ
- ٥- ثَمَرَةٌ قَشْرُهَا صُلْبٌ^١ وَ غَيْرُ صَالِحٍ لِلأَكْلِ، يُكْسَرُ لِتَنَاوُلِهَا. ..... الْجُوزُ

التَّمْرينُ الثَّانِي: اِقْرَأِ النَّصَّ التَّالِيَّ^٢؛ ثُمَّ عَيِّنْ تَرْجَمَةَ الْكَلِمَاتِ الْحَمْرَاءِ.

دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَسْجِدٍ. كَانَ فِي الْمَسْجِدِ جَمَاعَتَانِ.

جَمَاعَةٌ يَتَفَقَّهُونَ^٣، وَ جَمَاعَةٌ يَدْعُونَ اللَّهَ وَ يَسْأَلُونَهُ.

پیامبر خدا ﷺ وارد مسجدی شد. دو گروه در مسجد بودند.

گروهی دانش فرا می گرفتند و گروهی به درگاه خدا دعا می کردند و از او درخواست می کردند.

فَقَالَ: **كَيْلَا** الْجَمَاعَتَيْنِ إِلَى خَيْرٍ. أَمَّا هَؤُلَاءِ فَيَدْعُونَ اللَّهَ؛

پس [ایشان] فرمودند: هر دو گروه در راه خوبی هستند. اما اینها به درگاه خدا دعا می کنند؛

وَ أَمَّا هَؤُلَاءِ فَيَتَعَلَّمُونَ وَ يُفَقِّهُونَ^٤ الْجَاهِلِ. هَؤُلَاءِ أَفْضَلُ. بِالتَّعْلِيمِ أُرْسِلْتُ.

و اما اینان دانش فرا می گیرند و نادان را نادان می کنند. اینان برترند

[من] برای یاد دادن برانگیخته شده‌ام.

ثُمَّ قَعَدَ^٥ مَعَهُمْ.

سپس با آنها نشست.

٢- بحار الأنوار، ج ١، ص ٢٠٦ / مَنِيَّةُ الْمُرِيدِ، ص ١٠٦ (بِتَصْرُفٍ)

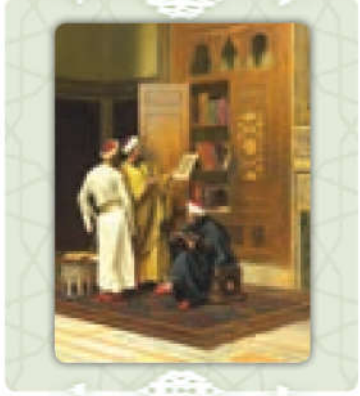
١- الصُّلْبُ: سَخِطٌ وَ سَفِيفٌ

٥- قَعَدَ: نَشِطٌ

٤- فَقَّهٌ: دَانَ كَرْد، دَانَش آموخت

٣- تَفَقَّهَ: دَانَ شَد، دَانَش فَرَ كَرَفَت

وَ الْآنَ أَجِبْ عَمَّا يَلِي حَسَبَ النَّصِّ.

۱- لِماذا جاءتْ كَلِمَةُ «مَسْجِدٍ» فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى بِدُونِ أَلٍ وَ فِي الْمَرَّةِ الثَّانِيَةِ مَعَ أَلٍ؟

بار اول بدون ال آمده زیرا ناشناخته است، ولی بار دوم ما میدانیم در مورد کدام مسجد صحبت میشود پس معرفه است و ال میگیرد

۲- ما هُوَ نَوْعُ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ؟

التَّعْلِيمِ: اسم مصدر ..... الْجَاهِلِ: اسم فاعل ..... الْأَفْضَلِ: اسم مبالغه

۳- أَكْتُبُ نَوْعَ هَذَيْنِ الْفِعْلَيْنِ وَ صَيَغَتَهُمَا وَ بَابَهُمَا.

يَتَفَقَّهُونَ: فعل مضارع - جمع مذکر مخاطب - تفاعل

أُرْسِلْتُ: فعل ماضی مجهول - متکلم وحده - باب افعال

۴- أَعْرَبِ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ:

اللَّهُ: مضاف إليه و مجرور بالله: مفعول و منصوب خَيْرٍ: مجرور به حرف جر

مفعول و منصوب أَفْضَلُ: خبر و مرفوع

۵- أَكْتُبُ مُتَرَادِفَ «جَلَسَ» وَ «بُعِثْتُ» وَ «أَحْسَنُ» فِي النَّصِّ.

جلس = قعد ..... بعثت = أرسلت ..... احسن = افضل

۶- أَكْتُبُ جَمَعَ التَّكْسِيرِ لِهَذِهِ الْأَسْمَاءِ: «رَسُولٌ» وَ «جَاهِلٌ» وَ «أَفْضَلٌ» وَ «تَعْلِيمٌ».

جمع رسول: رسل ..... جمع جاهل: جهال ..... جمع افضل: افاضل ..... جمع تعليم: تعاليم

تماس با مهندس خلیلی

+989109301019

التَّمْرِينُ الثَّالِثُ: عَيِّنِ الْكَلِمَةَ الْغَرِيبَةَ فِي كُلِّ مَجْمُوعَةٍ مَعَ بَيَانِ السَّبَبِ.

- ١- أَلْيَافِيع أَشَاب الْأَمْرَد الْعَجُوز أَلْوَعَاء
- ٢- أَلرَّصِيد أَلرِّدَاء أَلْفُسْتَان أَلْقَمِيص أَلسَّرُوَال
- ٣- أَلْأَفْرَاس أَلْقَصِير أَلْكَلَاب أَلذُّنَاب أَلْأَسُود
- ٤- أَلْإِخْوَة أَلْأَمْهَات أَلْأَجْدَاد أَلْأَبَار أَلْأَخْوَات
- ٥- أَلْقِشْر أَلْفَظ أَلْجِذْع أَلْغُصْن أَلثَّمَر
- ٦- أَلْفُسْتُق أَلْجَوْز أَلنُّوم أَلْعِنَب أَلثُّفَاح

التَّمْرِينُ الرَّابِعُ: ضَعِ الْمُتْرَادِفَاتِ وَ الْمُتَضَادَّاتِ فِي مَكَانِهَا الْمُنَاسِبِ.

غَلَا الشَّرَاءَ إِتَّسَعَ قَدَرَ الْدَّاءِ أَلصَّبِي رَاحَ أَلْأَعْوَامَ أَعْطَى الرَّوْحَ صَارَ أَلشُّمَالُ أَلْبَيْعَ رَخَصَ ذَهَبَ أَلسُّنِينَ أَصْبَحَ أَلرَّحْمَةَ أَلْيَمِينَ أَلْمَرَضَ إِسْتَطَاعَ أَخَذَ أَلْوَلَدَ ضَاقَ

الشَّرَاءُ ≠ الْبَيْعُ ..... أَعْطَى ≠ أَخَذَ ..... غَلَا ≠ رَخَصَ الشُّمَالُ ≠ الْيَمِينُ
 اتَّسَعَ ≠ ضَاقَ ..... اسْتَطَاعَ = قَدَرَ ..... أَصْبَحَ = صَارَ ..... رَاحَ = ذَهَبَ
 الْإِعْوَامُ = السُّنِينَ ..... الرُّوحُ الرَّحْمَةُ ..... الدَّاءُ = الْمَرَضُ الصَّبِيُّ = الْوَلَدُ

أ. تَرْجِمِ الْأَفْعَالَ.

لَمْ يَنْفَتِحْ: گشوده نشد	۷. انْفَتَحَ: گشوده شد	رَجَاءً، اِفْتَرَحْنَ: لطفا پیشنهاد دهید	۱. تَفْتَرِحْنَ: پیشنهاد می دهید
لَا نَتَّظَاهِرُ: وانمود نکردیم	۸. تَظَاهَرَ: وانمود کرد	لَا تَبْتَعِدُ: دور نمیشوی	۲. تَبْتَعِدُ: دور می شوی
سَتَتَوَكَّلُ: توکل خواهیم کرد	۹. تَوَكَّلَ: توکل کرد	أَسْرَعُ: بشتاب	۳. تُسْرِعُ: می شتابی
عَلَّمَنِي: به من آموزش بده	۱۰. عَلَّمَ: آموزش بده	أَعْتَذِرُ: پوزش میخوامم	۴. يَعْتَذِرُ: پوزش می خواهد
لَنْ يَرْجِعَ: بر نخواهد گشت	۱۱. يَرْجِعُ: بر می گردد	لَا يُقَاتِلُ: نجنگ	۵. قَاتِلٌ: جنگید
لَيَنْجَحَ: باید موفق بشود	۱۲. يَنْجَحُ: موفق می شود	مَا اسْتَهْلَكْنَا: مصرف نکردیم	۶. اسْتَهْلَكُ: مصرف کرد

ب. تَرْجِمِ الْأَسْمَاءَ.

الْإِحْتِفَالَاتُ: جشن ها	۷. اِحْتَفَلَ: جشن گرفت	الْأَكْبَارُ: بزرگان	۱. كَبِرَ: بزرگ شد
الْمُسْتَمْعِينَ: شنونده ها	۸. اسْتَمَعَ: گوش فرا داد	النَّادِمُونَ: پشیمان ها	۲. نَدِمَ: پشیمان شد
الْغَفَّارُ: بسیار آمرزنده	۹. غَفَرَ: آمرزید	الْمَعْمَلُ: محل کار	۳. عَمِلَ: کار کرد
الْمَلَاعِبُ: زمینهای بازی	۱۰. لَعِبَ: بازی کرد	الْمَنْصُورَاتُ: یاری شده ها	۴. نَصَرَ: یاری کرد
الصُّغْرَى: کوچکتر	۱۱. صَغَرَ: کوچک شد	الْمُشَجِّعَةُ: تشویق کننده	۵. شَجَّعَ: تشویق کرد
التَّدْرِيسُ: درس دادن	۱۲. دَرَسَ: درس داد	الْمُعَيَّنُ: مشخص شده	۶. عَيَّنَ: مشخص کرد

الْتَمَرِينُ السَّادِسُ: عَيْنُ الْمَحَلِّ الْإِعْرَابِيِّ لِلْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا حَطٌّ.

١- مُدَارَاةُ النَّاسِ نِصْفُ الْإِيمَانِ.

مداراه: مبتدأ و مرفوع

الناس: مضاف اليه و مجرور

نصف: خبر و مرفوع

الايمان: مضاف اليه و مجرور

٢- عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ جَاهِلٍ.

عدو: مبتدأ و مرفوع

عاقل: صفت و مرفوع

خير: خبر و مرفوع

صديق: مجرور به حرف جر جاهل: صفت و مجرور

٣- يَا حَبِيبِي، لَا تَقُلْ كَلِمًا إِلَّا الْحَقَّ أَبَدًا.

كلام: مفعول و منصوب - مستثنى منه

الحق: مستثنى و منصوب

٤- الْعِلْمُ فِي الصُّغَرِ كَالنَّقْشِ فِي الْحَجَرِ.

العلم: مبتدأ و مرفوع

النقش: مجرور به حرف جر

الحجر: مجرور به حرف جر

٥- أَضَعَفُ النَّاسِ مَنْ ضَعَفَ عَنِ كِتْمَانِ سِرِّهِ.

اضعف: مبتدأ و مرفوع

الناس: مضاف اليه و مجرور

كتمان: مجرور به حرف جر

سر: مضاف اليه و مجرور

